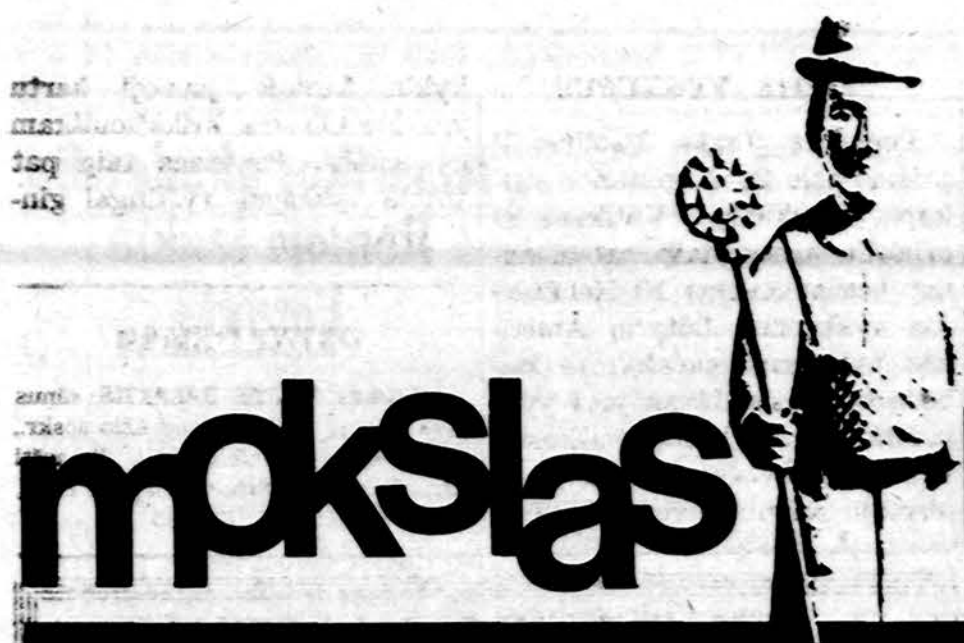

mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTONI DALES / 1979 METAI

GRUODZIO MĖN. 1 D. / DECEMBER 1, 1979

PART TWO — Nr. 278 (44)

Šiame numery:

Laisvė, kaip krikščioniškoji vertybė.
Amerikos akademija Romoje
laukia lietuvių.
Antanas Maceina apie religijos
ir tautos dialektiką.
Kazio Bradūno eilėraščiai.
Pagaliau Balio Sruogos "Kazimieras
Sapiega" vaidinamas.
Žvilgsnis į naująją tapybą.
Chicagos stygininkų koncertas.
Nauji leidiniai.
Kultūrinė kronika.

Kertinė Parastė

Laisvė, kaip krikščioniškoji vertybė

Mes, krikščionys, retai pasvarstome savo krikščioniškąją malonę laisvės požiūriu. Dažniausiai iš mūsų išganytą žiūrime kaip į įstatymą, kaip į pareigą, kartais dar kaip į uždavinį, kuris mums yra Dievo duotas, bet vargiai ar mes kada pasvarstome ją kaip laisvę. Šiuo atžvilgiu vertinga pavyzdį mums duoda Senojo Testamento žmogus, kuris Dievo malonę vaizdavo pirmiausia kaip išlaisvinimą iš vergijos: ar tai Egipto vergijos, ar vėliau iš Babilonijos vergijos, ar bet kurios grasinančios kitataučių vergijos. Ir mums šiandien reikėtų mokytis suprasti tikėjimą, kaip išlaisvinimą. Kai šiandien mūsų tėvynė yra valdžioje labai pavergiančios sistemos, kur žmogui yra paneigiamas pagrindinės laisvės, ir kai rūpinamės jo išlaisvinimu, yra labai gera proga atstatyti mūsų tikėjimo sampratę jo sąryšį su žmogaus išlaisvinimu.

Kodėl šis sąryšis mūsų buvęs prarastas? Tai įvyko iš dalies dėl teisėtus prieštaisyti, nes mes į tikėjimą žiūrime kaip svarbią ir net būtiną pareigą kiekvienam žmogui. Dėl to Bažnyčia ne kartą savo malonę prilo kaip privalomą dovana visiems geros valios žmonėms. Tačiau šalia to turime nepamiršti, kad šis Dievo duota ir Bažnyčios atstovaujama dovana nėra gaunama kitaip, kaip laisvo apsisprendimo keliu. Padaryta nelaisva, ji nustoja savo laiminančios ir pašvenčiančios galios.

Į laisvės sritį turėtume pažvelgti platesniu požiūriu. Mes esame įpratę į laisvę žiūrėti dažniausiai kaip į ydą, kaip į savivaliavimą, kaip į nepaisymą artimo, kaip į neklusumą Dievo ir žmonių įstatymų. Iš tikrųjų, tai yra labai žališkas ir tik siauras laisvės supratimas. Kiekvienas žmogus yra Dievo sukurtas laisvu. Kūdikis, išsilaisvindamas iš motinos, pasidaro savo teisės subjek-

tas. Teisingas dėl to yra poetiškas pasakymas, kad kiekvienas asmuo yra stebuklas. Žmogus yra pats savęs vadovas. Ir tik dėl to jis yra Dievo pageidaujamas. Tik laisvo garbintojo nori Dievas. Šv. Rašte mes sutinkame daug karčių atmetimą tokio garbintojo, kuris nėra nuodirdus, kuris Dievą garbina tik mechanškai, savo vidine mintimi būdamas toli nuo to. Arba paimkime tokia žmogishką vertybę, kaip meilę, šeimyninę meilę. Meilė yra neįmanoma be laisvės. Ir kai šeimijoje vyras ar žmona pradeda nerbti vienas kito laisvės, tuose santykiuose išnyksta ir meilė. Ir tai yra per daug dažnas reiškinys. Jis skatina mus daugiau dėmesio kreipti į vienas kito laisvę. Be laisvės vertinimo išnyksta dauguma žmogishkų vertybių. Be laisvės sugriūna ne tik politiniai ir

Amerikos Akademijos Romoje kiemo arkados dalis. Sienose yra įvairių romėnų architektūros liekanos, rastos statant akademiją.

AMERIKOS AKADEMIJA ROMOJE LAUKIA LIETUVIŲ

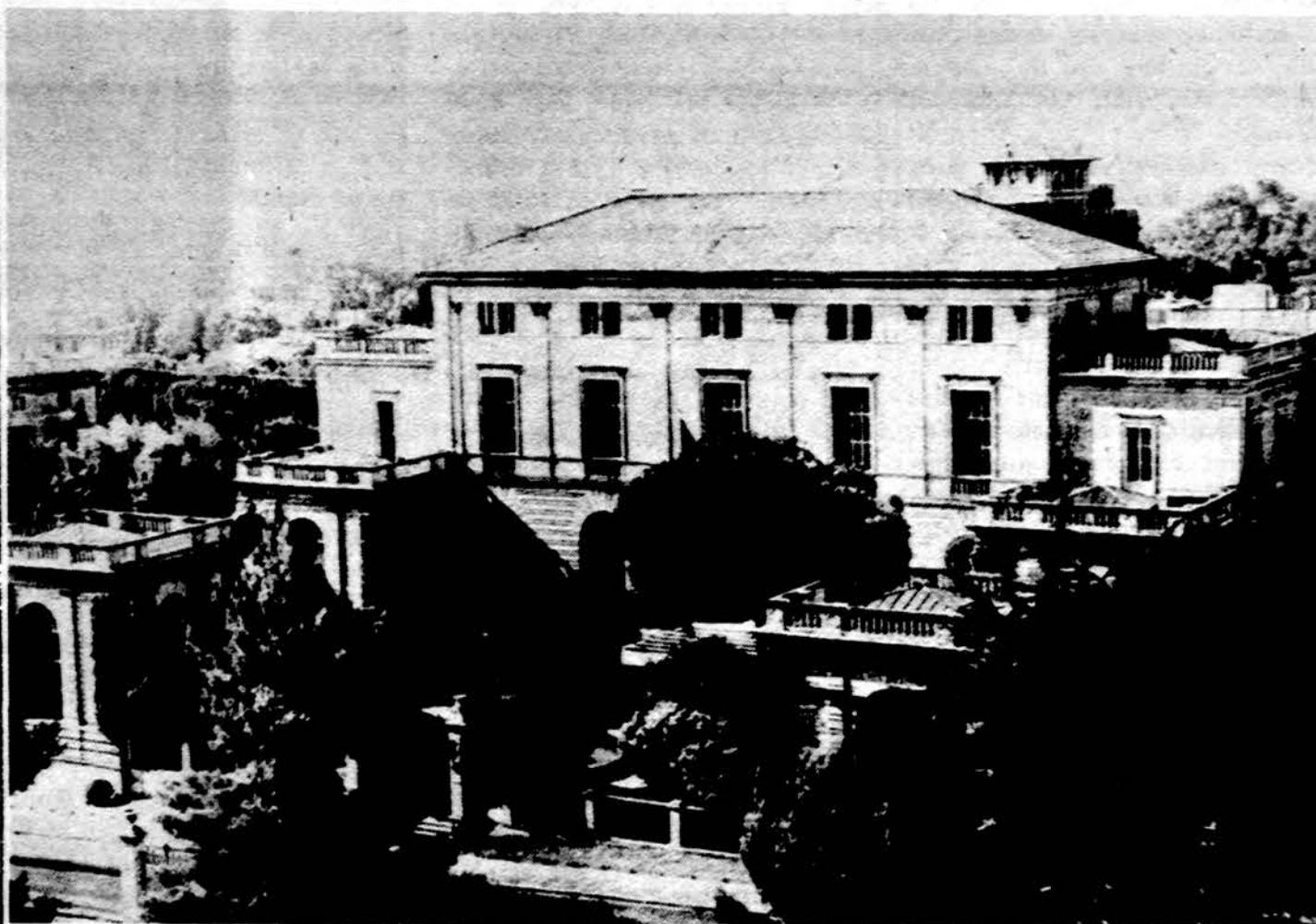
ROMAS VIESULAS

Amerikos Akademija Romoje — American Academy in Rome — yra turbūt viena iš institucijų, apie kurią akademiniis jaunimas mažiausiai žino, tai ypač reikia pasakyti apie mūsų mokslus baigusius lietuvių jaunimą. Viena iš priežasčių bene bus ta, kad ši institucija, nors skiriama Amerikai, yra užjūriuose, o antra priežastis gali būti ir palyginti nedidelis josios skiriamų stipendijų skaičius. Pavyzdžiui, lyginant su Fullbright'o stipendija, kuri apima labai daug kraštų, Akademija Romoje skiria tik keliasdešimt stipendijų, ir visos tik Romai, Italijoje. Nepaisant to, ši institucija yra svarbi ne tik Amerikai apsimai, bet ir mūsų akademikams, nes ji yra didelės svarbos ir gali suteikti visas sąlygas dirbti mokslinį ar kūrybinį darbą, pasiūlyti idėjas su kitais akademikais ir duoda laisvą laiką mąstyti apie problemas, ir visa tai be jokių įsipareigojimų. Šių eilučių tikslas yra duoti daugiau reikiamų žinių apie Amerikos Akademiją Romoje ir paskatinti žmones susidomėti šia galimybe, kuri ir mums priklauso, tik lieka neišnaudota.

Akademija buvo įsteigta šio šimtmečio pradžioje, jos statutas Amerikos kongreso patvirtintas 1905 metais. Apie 1920-tuosius metus pastatyti akademijos impozantiški rūmai. Šiuo metu akademija apima dvejus didelius rūmus ir keletą daugiaaukščių vilų, su savo parku ir sodais. Visa nuosavybė buvo įsigyta privačiais fondais, lygiai kaip ir jos finansavimas tebėra privatus. Tai yra prieštaringų kitų valstybių dailės ir mokslo akademijoms, kurių Ro-

visuomeniniai žmonių santykiai, bet be laisvės ir meilės išnyksta iš šeimų santykių. Nėgana to, be laisvės ir religinis gyvenimas yra neįmanomas. Visa tai skatina mus labiau susidomėti laisve kaip krikščioniška vertybe.

V. Bgd.

Amerikos Akademijos Romoje pagrindiniai rūmai

moje yra bene apie trisdešimt ir visos jos išlaikomos valstybių.

Akademijos steigimui pradžia davė Amerikos plieno industrijos magnatas Carnegie — Mellon, prisidėjęs ir kitiems finansininkams. Akademija ir toliau laikosi palikimais ir naujais privačiais įnašais.

Akademija skirta mokslą jau baigusiems menininkams ir mokslininkams testuoti tolimesnę kūrybą arba tyrimus — studijas. Ji yra vadinamoji "post-graduate" institucija, įsteigta panašiais pagrindais kaip pavyzdžiui vėliau įsteigtas Institute for Advanced Study prie Princetono universiteto, ar studijų centras "Center for Advanced Study" Stanforde, Kalifornijoje. Akademijos veikla apima dvi studijų grupes. Pirmoji, dailės grupė apima tapybą, skulptūrą, architektūrą, muzikinę kompoziciją, literatūrą, aplinkos architektūrą (landscape architecture) ir aplinkos formavimą (environmental design). Fotografija ir grafika dar tik svarstoma įvesti. Antroji studijų grupė

— klasikinės studijos (classical studies) apima meno istoriją, Italijos kultūrą, klasikines studijas, archeologiją, poklasikines — humanistines, Bizantijos ir viduramžių studijas. Šioje grupėje yra ir muzikologija. Kūrybinis ar mokslinis darbas Akademijoje vyksta visai savarankiškai, ir čia jokio dėstymo nėra. Meno studijoms neišsamiams šaltinis yra pats Romos miestas, tai ypač sakyta apie architektūrą. Klasikinės studijoms šaltinių yra daugybė, bet ypač svarbi yra Akademijos nuosava biblioteka, kuri šioms sritims laikoma viena iš pilniausių Romoje. Klasikams ir meno istorikams tai, galima sakyti, yra savo rūšies "mažas rojus".

Modernaus meno perspektyvoje dailininkams Romos stipendijos svarba, tiesa, yra sumažėjusi, palyginti su tais laikais, kada Europoje "Prix de Rome" buvo laikoma pačiu svarbiausiu jaunam menininkui pasiekimu. Vis dėlto "Rome Prize", kaip amerikiečiai šią stipendiją vadina, laikoma labai svarbia ne tik kitose srityse, bet ir mene, duodanti jaunam kūrybei didelę atestaciją ir šuolį pirmyn jo siekimoose.

Ši institucija yra atvira ne vien mokslus baigusiam jaunimui, bet ir jau savo srityse pasireiškusiems dailininkams, architektams ir mokslininkams. Akademijos vadinamą "šeimą" sudaro trys grupės žmonių. Pirmoji ir svarbiausia grupė tai patys stipendininkai — Fellows. Jie gali būti įvairaus amžiaus ir įvairaus meninio ar mokslinio pasiruošimo: dailininkai su magistrų ar aplamai geru lygio menininkais, ar akademikais, kuriuos galima apibūdinti universiteto terminais kaip "post — graduate", "pre — doctoral" ar "post — doctoral". Metams einant, stipendininkais čia yra būvę daugybė Amerikos žinomų žmonių iš įvairių sričių. Pavyzdžiui muzikoje daugumas svarbių Amerikos kompozitorių kaip Samuel Barber, Elliott Carter, Lukas Foss, Roger Sessions, George Rochberg yra buvę Akademijos stipendininkais. Architektūroje stipendininkais yra buvę jauni žmonės, o taip pat ir sa-

varankūs, pasižymėję architektai, bedastantys universitetuose ar pasireiškę garsiose architektūros firmose, kaip Skidmore Owings and Merrill ar I. M. Pei. Antroji Akademijos grupė yra rezidentai, t. y. mokslininkai ar menininkai — Scholars in Residence, arba Artists in Residence. Pavyzdžiui šiuo metu meno istorijos rezidentu yra James Ackerman iš Harvardo universiteto, muzikoje — Elliot Carter, architektūroje — Stanley Tigerman, tapyboje — Leo Manso, o skulptūroje buvo Nancy Graves. Trečioji akademijos grupė yra viešintys menininkai ir akademikai — Visiting Artists arba Visiting Scholars. Siekty, yra savo rūšies "mažas rojus".

Modernaus meno perspektyvoje dailininkams Romos stipendijos svarba, tiesa, yra sumažėjusi, palyginti su tais laikais, kada Europoje "Prix de Rome" buvo laikoma pačiu svarbiausiu jaunam menininkui pasiekimu. Vis dėlto "Rome Prize", kaip amerikiečiai šią stipendiją vadina, laikoma labai svarbia ne tik kitose srityse, bet ir mene, duodanti jaunam kūrybei didelę atestaciją ir šuolį pirmyn jo siekimoose.

Stipendijoms Romai aplikantų būna kasmet tarp trijų ir penkių šimtų. Nors Akademija yra Romoje, ir jos ten adresas yra: American Academy in Rome, Via Angelo Masina 5, Roma (Italy), bet pareiškimai, o taip pat ir paklausimai, siunčiami į New Yorką tokiu adresu:

American Academy in Rome, 41 East 65th Street, New York, N. Y. 10021. Tel. (212) 535 - 4250.

Pareiškimams — aplikacijoms terminas paprastai būna kasmet apie lapkričio mėn. vidurį. New Yorke daroma ir jūry komisijų atranka. Dažnai, po asmeniško pasimatymo — interview su aplikantais — finalistais, Romos premija skiriama apie trisdešimčiai stipendininkų. Jų amžiaus vidurkis, sakoma, yra apie 29 metus, nors laimėjusių stipendijas amžius įvairuoja. Daugumas jų, kaip buvo sakta, yra jauni žmonės, bet tarp jų gali būti ir ekstrordinarių profesorų, (associate profesor) ar jau antram doktoratui besiruošiančių akademikų. Tas pat sakyta ir apie menininkus ir rašytojus.

Stipendininkams yra apmokama kelionė į Romą, jiems Akademijoje duodamas laisvas butas,

darbui atskira studija ar biuras, maistas ir 400 dolerių rankpinių mėnesiui. Stipendininkai su šeimomis ir vaikais apgyvendinami Akademijos butuose, netoli nuo pagrindinių rūmų. Nevedę ar vedę be šeimų, gyvena Akademijoje. Stipendijos skiriamos vieneriems metams, pradedant rugsėjo mėnesiu ir baigiant sekančių metų rugpjūčio mėnesiu. Išimtinu atveju stipendininkas gali likti dvejiems metams Romoje.

Akademijos studijinių ir gyvenamųjų centrą sudaro pagrindiniai rūmai, statyti apie 1920-tuosius metus, viename aukštame Romos miesto kalne — Gianicolo (romėniškai Janiculum), nuo kurio matyti visa senoji Roma jo papėdėje: Koliziejus, Campidoglio (rotušė), Quirinale (prezidento rūmai), karaliaus Emanuelio balto marmuro paminklas, Panteono stogas, Šv. Angelo pilis, Ispaniški laiptai, pagaliau Šv. Petro Bazilika ir visi Romos bažnyčių bokštai ir kupolai. Dauguma tu grožybių matyti ir iš pačios Akademijos langu ir terasų.

Pačios gyvenimo sąlygos Akademijoje, Amerikos prabangiais standartais matuojant, būtų gal ir kuklios, gi darbo sąlygos čia beveik visose srityse yra nepaprastai, galima sakyti, idealios. Kaip minėta, mokslininkams skiriami privatus darbo kambariai. Menininkams duodamos didžiulės, labai impozantiškos studijos, su visomis darbai ir privatumui reikalingomis sąlygomis. Ypač erdvių skulptūros studijos, kurių lubų aukštis siekia iki 20 pėdų. Muzikams, kompozicijos stipendininkams, be gyvenvietės, duodamos dar atskiros ir nuošalios patalpos su instrumentu — pianinu, kad jie galėtų nors ir visą naktį netrukdomi sau skambinti. Akademija taip pat turi nuosavą elektroninės muzikos studiją, kur ne tik vyksta darbas, bet ir susitikimai su kitais italų kompozitoriais tam tikra seminario forma. Bene viena iš didelių paskatų kompozitoriams keliauti į Romą visuomet yra buvusi galimybė išgirsti metų gale į kūrybos atlikimą per Italijos valstybinį radiją RAI. Šie metiniai koncertai, atliekami nemokamai radijo orkestro ir transliuojami per visas Italijos radijo stotis, yra puikus atpildas stipendininkui muzikui. Orkestras visiškai paruošia kompoziciją, nepaisant instrumentacijos ar pačios kompozicijos komplikotumo. Joks pačios Amerikos radijas nėra suteikęs tokios progos savo krašto kompozitoriams.

Akademijos rūmų centre yra didžiulis, labai gražus "cortile", tai yra arkomis apsuptas kiemas su keturiais milžiniškais, Italijos peizažui taip būdingais, kiparisais ir fontanu viduryje. Vasaromis ne tik valgomą kiemo arkų pastogėje, bet čia daromos ir parodos ir renginiai koncertai. Instrumentų, kamerinio orkestro ar dainininko balso garsas, užklydęs tarp kiemo arkų ir kiparisų, telkia, sakytumėm, renesansinį skambesį visai aplinkai. Akademijoje yra kelios paskaitų salės, meno galerijos parodoms, foyer, fototeka, pramogų kambarys,

(Nuotrauka 2 psl.).

Religijos ir tautos dialektika

(Tęsinys iš praėjusio šeštad.)

6. Tautos krikšto problema

Įtampa tarp religinės visuotinės ir tautinės aprėptybės dar neišsima visos šia mūsų svarstomos dialektikos. Tauta aprėžia Krikščionybės visuotinumą kaip tik todėl, kad ji yra nepakartojama individualybė: ji priima Krikščionybę pagal savo pačios pobūdį. Ir juo labiau tauta kaip individualybė įsigalauja, Krikščionybė, juo giliau ji šią įtaigauja. Iš to kyla nauja priešingybė, kurią, autoriaus pažiūra, geriausiai atskleidžia vadin. „tautos krikštas“.

„Tautos krikštas“ yra gili, tačiau mažai svartyta problema. Tiesa, apie ją gana daug esame kalbėję istoriškai, ypač mūsų tautos atžvilgiu, bet beveik nieko nesame apie ją tarę filosofškai religijos ir tautos santykių atžvilgiu. Iš tikrųjų, ką reiškia, kad tauta „pasikrikščijauja“ arba priima Krikščionybę? Tai klausimas, kurio nežinoja pirmieji trimis šimtmečiais, kurie tautai visuomenę išliko tada, kai Krikščionybė tapo valstybine Romos imperijos religija ir pradėjo žygiuoti į barbarų tautas. Pirmųjų amžių krikščionims buvo žinomas tik individualus atsivertimas. Nors apaštalai, pasak Naujojo Testamento, ir buvo sutarę, kad Povilas su Barnaba eis „pas pagonis“, o kiti — „pas žydus“ (Gal. 2,9), vis dėlto šis pasidalinimas lietu tik erdvę, o ne tautą kaip visumą. Ir vieni, ir kiti galėjo nešiti anuo metu Kristaus Naująją tik atskiram žmogui — tiek žydai, tiek pagoniai. „Tautos krikšto“ tada nežinota.

Individualus krikštas prasidėjo katechumenatu, kuris buvo žymiai daugiau, negu tik pasirušimas Krikšto liturgijai. Katechumenatas buvo vispusis katechizacijos įgydymo žmogų į krikščioniškąją dvasią. Jis trukdavo trejus metus, apimdamas tikėjimo tiesų pažinimą, gailestingų darbų vykdymą, asmeninę asketę (pvz. maldą ir pasninkas) ir net profesijos pakeitimą, jei šis nesiderino su Evangelijos nuostatais. „Katechumenatas, pastebėjus, Stenelis, buvo ištisa, drausmingai vykdoma ir reikiu auklėjimo sistema“ (17). Pirmųjų trijų šimtmečių eigoje reikėjo prašyti tapti krikščionimi; reikėjo savo gyvenimu įrodyti, kad esi vertas krikšto.

Visa betgi pakito, kai ketvirtąjį šimtmečio pabaigoje stambeldžiū masės stūbiuėjo į Bažnyčią. Imperatorius Theodosijus pakėlė Krikščionybę į valstybinės religijos rangą (380 m.), uždraudus žmonėms nuo jos atkristi (381 m.) ir galop uždraudus pagoniškąsias šventyklas (391 m.), stambeldybė nuėjo į pogrindį, kuriame tris šimtmečius buvo buvusi Krikščionybė. Viešasis gyvenimas vis labiau krikščionėjo, kadangi valdovai jau buvo krikščionys. Tuo būdu ir Bažnyčios narių skaičius pradėjo augti masiškai. Krikščionybė tapo nebe persekiojamąja, bet globojamąja religija. O kur pasirodė globa, ten vertėsi ir minia. Tačiau judyti minios į krikščioniškąją dvasią neįmanoma. Masinis katechumenatas yra negalimas. Tuo būdu Krikščionybė atsidūrė prieš skaudžią dvijulę: arba virsti tik atskiruoliu bei mažų grupių religija, arba atsikvėpti katechumenato. Pats istorijos vyksmas ją nuvedė antruoju keliu. Katechumenatas ėmė nykti ir galop pamažu visiškai išnyko. Jį pakeitė „tautos krikštas“, vadinasi, oficialus valdovų pasikrikščijimas, patraukdavęs paskui save ir valdomuosius. Valdovų krikšto motyvai šia mums nesvarbūs (dažniausiai jie būdavo politinio pobūdžio). Mums šia tik svarbu suvokti, kas įvyksta „tautos krikšto“ metu tiek pačioje tautoje, tiek Krikščionybėje. Kas gi yra ta krikšto priėmusioji tauta?

Visų pirma tai krikščionys be katechumenato, vadinasi, be asmeninio pasirušimo ir apsisprendimo. Jų įjungimas į Bažnyčią vyksta ne vidiniu asmens pasikėtimu (metanota), o viršiniu valstybės pakeiti-

ANTANAS MACEINA

mu, dažnai net įsakytu, kaip tai yra buvę su mūsų tautos krikštu. Z. Ivinskis šitaip aprašo jo priėmimą: „Pavaldiniams pradžioje labiau reikėd ne tiek naujojo mokslo turinys, kiek didžiojo kunigaikščio autoritetas, įsakas mesti senus tikėjimus ir prietarus. Savo valdovui paklusę barbarai turėjo priimti tokį pat tikėjimą, kokį jis naujai pradėjo išpažinti... Norį gyventi vienybėje su valdovu, turėjo klausyti jo žodžio“ (18). Šiuo atžvilgiu mūsų tauta anaipol nebuvo kokia istorinė išimtis. Jos kelias į krikštą buvo įprastinis Krikščionybės kelias per Europos žemyną.

Nūn, stingant asmeninio pasirušimo krikščioniškajam tikėjimui ir einant į Bažnyčią visai tautai, į žygiuoja į ją ir senoji religija sava siela. Tai kas, kad „Jogailos įsakymu“, kaip rašo Z. Ivinskis, buvo „sunaikinti aukų židiniai“, liepta „iškirsti šventais laikomus medžius ir giraites, išmūšti namuose gerbiamaus žaltius“ (19). Pati stambeldystės dvasia tuo nebuvo nė kiek sunaikinta. Ir ne tik Lietuvoje. Ji nebuvo sunaikinta nė vienoje tautoje, kuri buvo pakrikščijusi, pasikrikščijusi jos valdovui. „Tautos krikštas“ įjungia tautą į naująją religiją senąja jos sankloda. Naujos sanklodos krikštas neduoda ir negali duoti. Krikščionybė yra priėmta šia senąja sankloda ne tik pakeisti, bet prie jos taikytis ir ją į save net įimti. Sakysime: daug dalykų, kurie vokiškai kalbančiojo Vakarų Europoje šiandien atrodo esą katalikiški papročiai, iš tikrųjų yra germaniški stambeldiškioji tikėjimo likučiai. Savo knygoje „Tėviškos teologijos“ (1965) R. Lange išskaičiuoja jų išsitaikę: laukų šventinimas prieš Kristaus dangun žengimą, žolių šventinimas Marijos dangun ėmimo dieną (rugg. 15 d.), kryžiaus garbinimas Didįjį Penktadienį, ugnies šventinimas Didįjį Šeštadienį, žvakių procesija Marijos įvedybę šventėje (vas. 2 d.) ir daugybė kitų. (20) Šiais senioji tikėjimo likučiais germaniškoji Krikščionybė ir skiriasi nuo romaniosios ir slaviosios Krikščionybės, kurios savo ruožtu yra apspresios taip pat savos stambeldybės likučiai. Gal tik Lietuvoje Krikščionybė nevirto tikra prasme lietuviškąja todėl, kad, pirma, mus užgožė slaviečiai (lenkiečiai ir gudai - ukrainiečiai) papročiai ir kad, antra, mūsų stambeldystė nebuvo tiek stipriai susilokusiusi į viršaus, kaip kitos europinės religijos.

Grynos Krikščionybės niekur nėra. Visur Kristaus religija yra su-tautinta, kaip ir jis pats savo įsikūnijimu buvo susitautinęs. R. Her-neggeris teisingai įspėja mus nemanyti, kad pagoniškoji tautos sankloda buvoja šalia ortodoksinės Krikščionybės. Priešingai, „pagoniškasis tikinčiųjų religingumas

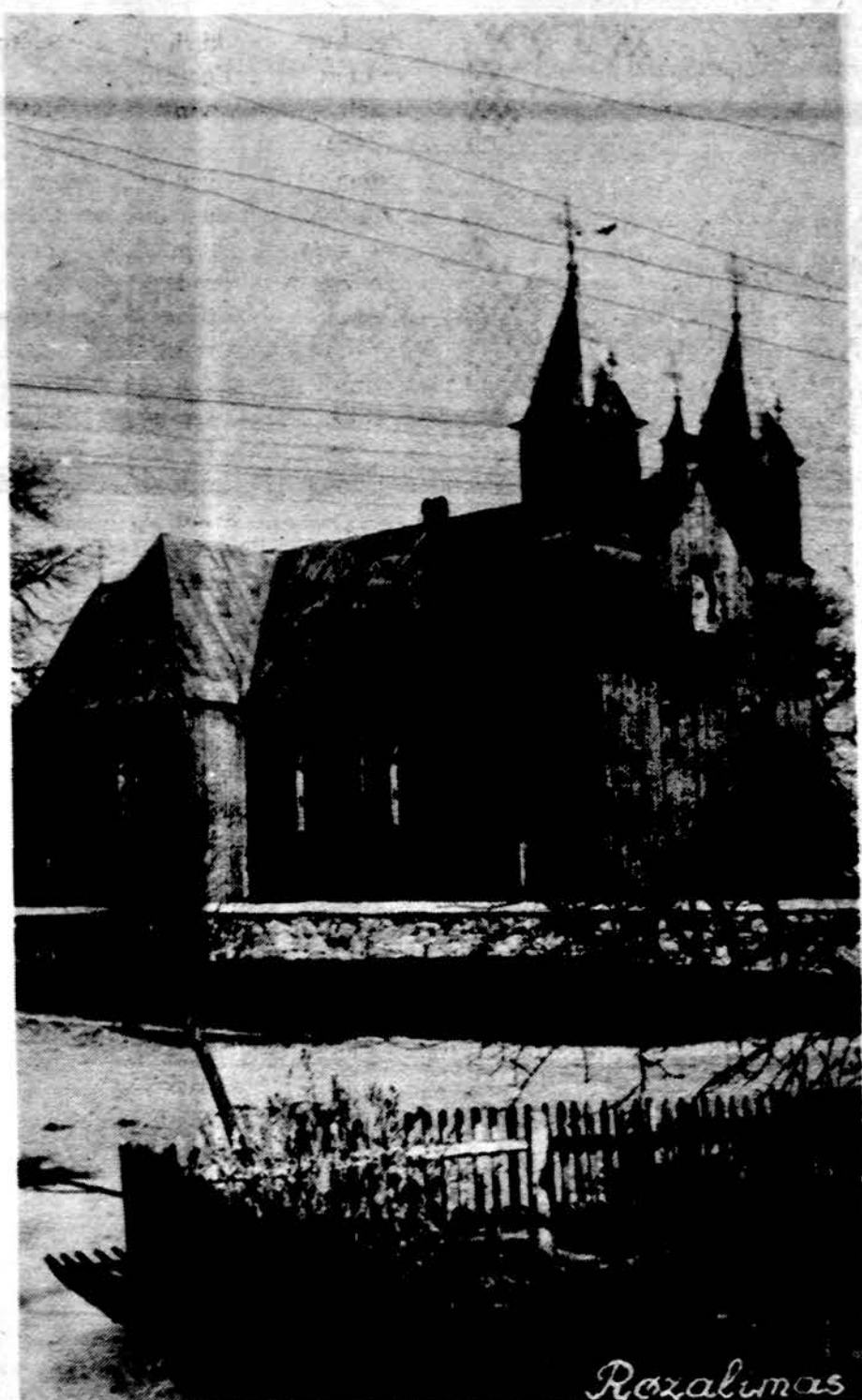
apsprendžia kultą bei maldingumo lytį ir tuo būdu pasidaro Bažnyčioje pastovus“ (21). Lietuvoje, kaip rašo Z. Ivinskis, Vilniaus katedros „didysis altorius buvęs pastatytas ten, kur seniau buvusi kūrenama šventoji ugnis“ (22). Tai simbolis, kad naujoji religija nugalėjo senąją. Antra vertus, „Lietuvoje, kaip toliau sako Ivinskis, bažnyčioms būdavo parenkamos pagonių lankytos ir jų gerbtos alkietės ir alkakalnės“ (t.p.). Tai simbolis, kad senoji religija įtaigauja naująją. Tautai priima naująjį Dievą, tačiau tik taip ir ten, kaip ir kur ji buvo garbinusi senąjį. Krikščionybė neturi kito kelio į tautą, kaip tik per pačią tautą. Visa tai, be abejo, temdo Krikščionybės esmę, kaip žmogiskasis Kristaus gyvenimas Nazarete temdė jo dievybę. Tačiau Bažnyčios istorija yra tokia pat didžiulė kenozė, kaip ir Kristaus įsikūnijimas. „Tautos krikštas“ yra šios istorinės kenozės apčiuopiamiausia išraiška.

„Tautos krikšto“ akivaizdoje Bažnyčiai kyla naujas uždavinys: individualinį katechumenatą paversti istoriniu katechumenatu. Tai reikia: įgydyti tautą kaip visumą į krikščioniškąją dvasią. Tai tikroji bažnytinė veikla tautoje, priėmusiai krikštą: tautos istorija virsta katechumenatu, trunkančiu kartais šimtmečius, kaip tai atsitiko ir mūsų tautos istorijoje, kai pirmoji lietuviškoji religinė knyga (1547 m.) pasirodė, tik praėjus 160 metų po oficialaus Lietuvos krikšto (1837 m.). Bažnyčios uolumas vykdyti Kristaus pašaukimą, padarant viską tautos jo mokiniams, atsiskleidžia kaip tik šio istorinio katechumenato metu. Nes tautą pakrikščijoti lengva, užtat sunku padaryti ją krikščionišką.

7. Religija kaip kultūros nešėja

„Tautos krikštas“ keičia ne tik religiją; jis keičia ir tautą, kartais tautą net labiau, negu religiją. Tai atsitinka todėl, kad, kaip minėjome, grynos religijos arba gryno santykio su Dievu niekur nėra ir žemėje ne būti negali, išskyrus neprieinamus mistinius atskirų asmenų polėkius. Visur šis santykis yra apsilvęs kultūrinio pavidalu, kuris kiekvienai tautai yra savitas, todėl kiekvienai tautai vis kitoks. Ir štai, kaip tik šia ir šaina aiškėja Krikščionybės priešingybė tautai šiosios krikščioninio metu. Niekad nebūdama „gryna Krikščionybė“, krikščioniškoji religija ateina į stambeldiškąją tautą visada svetimos kultūros pavidalu. Priimti tautai krikštą reikia atstverti svetimos kultūros įtaką. Gali šis atsivertimas būti didžiulis vaistingas: lotyniškas Krikščionybės pavidalas buvo nuostabią sėkmę pasiekęs germaniškoms ir keltiškoms, graikiškoms pavidalams — slaviskoms tautoms. Bet šis atsivertimas gali būti ir didžiulis pavojingas — net ligi grėsmės netekti tautinės individualybės.

Mūsų tautos istorijoje šia palai-

Rozalimo bažnyčia Panevėžyje apskr. 1978 m.

(Š. Br. Kvildos archyvo)

mą ir šią grėsmę esame patyrę visu-mat. Krikščioniškųjų tautų apsupta, Lietuva negalėjo likti stambeldiškioji sala. Bet priimti krikštą jai reikėd patekti į tautą arba vokiškos kultūros, einančios iš Livonijos ir Vokiečių ordenu; arba bi-zantiškosios kultūros, sklindančios iš Rytų Bažnyčios; arba lenkiškosios kultūros, anuo metu jau pralenkusios lietuviškąją. (23) Politiniai santykiai taip susiklostė, kad mes priėmėme krikštą iš lenkų. Tai įjungė mus į Vakarų Europos bendruomenę, sykiu betgi tai sužaliojo tautinę mūsų individualybę taip giliai, jog tautinis atsparumas ir šiandien tebėra pats didžiausias rūpestis. Krikščioniškųjų mūsų amžių eiga ligi pat 20-jo šimtmečio pradžios buvo ne tiek kova už krikščioniškosios dvasios plitimą, kiek už tai, ar išliksime kaip lietuviai. Niekur, išskyrus Airiją, Krikščionybės plitimas nėra ėjęs tokiu tautai pavojingu klystkeliu, kaip Lietuvoje. Lenkijos Krikščionybė pasirodė esanti ne tik tautinė kultūrinio savo pavidalu, bet ir nacionalistinė sava dvasia. Nešti kitai tautai Krikščionybę lenkų krikščionims reikėd sulenkinti krikščionijos žmones.

Istoriosofiskai žiūrint, šia vargu ar yra kas nors dėl to kaltas. Nes vienas ten, kur ateina nauja religija, ateina sykiu ir nauja kultūra. Ir jei šia kultūra yra nešama stiprios tautinės samonės, ji įtaigauja ne tik žemesniąją kultūrą, bet ir silpnesnę tautinę samonę. Nutautinimas tuo-

jų neįtikino, kad Jėzus yra prisikėles ir ateis teistų pasaulio (plg. Apd. 17,30-32). Tokių gi areopagų šiandien pilna ne tik Europoje, bet ypač Indijoje, Kinijoje ir Japonijoje — visur, kur tik kultūra yra pasiekusi „minties kultūros“ lygį. Tik barbariškas tautas galima krikščionyti masiškai.

Užtat religija šia ir nuslysta į barbarišką lygį. Aukštos kultūros akivaizdoje Krikščionybė atsiduria prieš labai sunkų uždavinį. Bet jei-gu ji yra priimama, tai ir jos lygis šia esti labai aukštas. Tai rodo atskiri Indijos, Kinijos ar Japonijos krikščionys.

8. Tautybės virtimas mesianizmu

Pakrypus religijos — tautos dialektikai tautos pusėn, neretai pasitaiko, kad religija tiek suauga su tauta, jog tautos siekiai virsta religiniais siekais. Tokiu atveju kalbame apie mesianizmą kaip škreiptą Evangelijos skelbimo būdą. Nes Krikščionybė pažįsta ir pripažįsta tik vieną vienintelę mesianinę tautą, būtent Izraelį ligi Kristaus atėjimo. Kristui gimus, Izraelio tautos religinis pašaukimas baigsis. Ji dabar yra perėmusi Bažnyčią. Vis dėlto ne viena tauta ar kultūra pradeda kartais laikyti save ypatingai pašaukta nešti Kristaus Naująją kitoms tautomis ir net gėlti visą pasaulį. Šiame įsitikinime slypi mintis, esą dieviškoji Izraelio misija nėra pasibaigusi, o tik perkelta kitur: į Romą, į Konstantinopolį, į Maskvą, į Varsuvą ar Krokuvą. Jei paliksimė nuolatiai Bizantijos kaip II-sios Romos idėją, tai mūsų laikais bus išryškėję du mesianizmo tipai: rusiškasis ir lenkiškasis.

Rusiškasis mesianizmas yra susiklostęs Maskvos kaip III-sios Romos idėja. Dvi Romos esančios tik-džiai Kristaus mokslo iškreipusios: pirmoji Roma (Italijoje) dėl neraugintos duonos vartojimo Mišiose ir dėl Sv. Dvasios kildinimo „ir iš Si-naus (Filioque)“, antroji Roma (Konstantinopolis) dėl susijungimo su pirmąja Florencijoje 1439 metais. Tikrasis tad tikėjimas esąs likęs tik rusiškąjoje ortodoksijoje, kurios erdvė yra Rusijos valstybės. Šiosios pletimas reikšias ir tikrojo tikėjimo pletimą. Rusija esanti pašaukta savuoju „rusiškoju Kristumi“ (F. Dostojevskis) gelbėti Vakarų ir tuo būdu nešti šviesą į visą pasaulį. Ši idėja yra rusenusi jau ir Kievo Rusijoje beveik nuo jos krikšto (988 m.); (26) ją aiškiai formulavo vienuolis Filofejus (Philoteos) savo lietuviškose (ca 1510-30) Maskvos didžiū kunigaikščiui Vasiliui III-iam ir Rusijos carui Ivanui IV-iam; jai atstovavo daugelis senosios Rusijos istorikų ir filosofų — net ir emigracijoje (pvz. G. Trubeckoj, A. Kartašev ir k.). Rusijos vaidmuo il-ganymo istorijoje yra šia siejamas su rusiškojo žmogaus prigimtu krikščioniškumu — anima natura-liter christiana —, kuris visados gal-gale nuodėmėi atsispirias ir to-dėl Kristaus puseje lieka. Suorga-nizuotas valstybės pavidalu, šis krikščioniškumas būsis istorijoje pajėgus perskverbtį pasaulį krikščioniškąją dvasią. Rusų tauta e-santi „tauta — dievanė“ ir „visa Rusija buvanti tik tam, kad tar-nautų Kristui“ (F. Dostojevskis).

Be abejo, virtus ateizmo valstybi-ne naujosios Rusijos pasaulėžiūra, rusiškasis ilganyimo vaidmuo atro-do tik kaip įdomi istoriosofinė teori-ja, apvalsinusi ne vieną mintį, ta-są „apaštalai kalbėjo dvasios jėga, ir jų žodžiai turėjo nuostabios ga-lios atverti širdis“; tačiau šia pat Daniėlou klausia, „kodėl gi mūsų žodis šiandien širdžių neatverčia?“ Jam atrodo, kad šiandien mes, nors ir turėdami daugybę įrodymų tikė-jimui paremti, „turime per mažą pa-ties tikėjimą“ (25). Kitaip tariant, mūsų menko sėkmingumo yra įle-koma subjektyviname misininkų tikėjimo silpnume. Kai kuriais at-vejais tai gali būti ir tiesa. Iš esmės tautai tai kalbėti iš tiesų, kad šia jau ir anksčiau (III-joje „Veli-ko“ tikėjime, o aukštos kultūros žmo-gaus kritinėje samonėje. Nebūtų galima prikišti šio. Povilti, esą jis buvęs menko tikėjimo ir nekalbė-jęs „dvasios jėga“. O vis dėlto Atė-nų areopago narių jis neatvertė ir

Amerikos akademija Romoje laukia lietuvių

(Atkelta iš 1 pal.)

skaityklos, baras ir didžiulis val-gomasis kambarys su renesansi-niu židiniu. Čia ypač vakarais, kai dienos darbai baigti, prie žva-kių šviesos ir šalia patiekalu, ne-mokamai besipilant baltam ar raudonam italiskam vynui — mezgasi idomiųjų pokalbiai. Ir, tik įsikalbėjus, paaiškėja, kad Be-sikalbančių balsai yra iš Harvar-do, Ann Arbor, MIT, Kalifornijos, Heidelbergo, Ziuricho ar Chica-gos.

Nėra žinių, kiek iš lietuvių akademinio jaunimo yra buvę stipendininkais Romos Akade-mijoje. Mano ten buvimo atvejais, paskutiniųjų 15 metų laikotar-pyje, teko sutikti tik vieną Blazį (turbūt Blažys), senosios emigra-cijos lietuvių iš Shenandoah, Pa., kuris ruošė muzikos istorijos dak-taratą 1964 — 65 metais. Kitas pabaltiečių stipendininkų buvo latvis dailininkas Annus, to paties vardo garsaus latvių daili-ninko sūnus, ir vienas estų daili-ninkas Hardo Keck. Galima spė-ti, kad jų galėjo būti ir daugiau. Bet galima lygiai drąsiai teigti, kad ši galimybė mūsų jaunimo ir aplamai akademikų lieka nešau-dota.

lais Z. Krasinskis („Irydion“ 1835; „Priešaušris“ 1843) ir J. Slovackis („Anhelis“ 1837 ir ypač „Dvasia Karalius“ 1847). Lenkų mesianiz-mą B. Chlebovskis aptaria kaip d-džiulį troškimą „realizuoti Dievo žodį savyje ir žmonijoje ir tuo būdu, morališkai atgimstant, išvaduoti Lenkiją (p. 215)... Nugalėta fizi-nių jėgų persvara, lenkų tėvynė pakilo nežlugusi ir savo pašaukimo kančia bei grožiu ji augo dvasiškai vadovauti žmonijai“ (27). J. Slovackio klausimas, kreipiamas į Lenkiją, „argi ai negalėtum tapti ilganytoju?“ (cit. B. Chlebovskis, p. 199) yra likęs visad dabartinis lenkų samonėje: Lenkija vykdanči at-vo tautinį pašaukimą religiniu bū-du.

Krokuvos kardinolo K. Woitylos netikėtus išrinkimas popiežiumi įžiebė šia samonę iš naujo ir rado atgarsio net oficialiuose lenkų bažnyčios sluoksniuose. Šiuo atžvilgiu yra labai būdingi lenkų episkopo-fo žodžiai, parašyti bendrame gany-tojiskame laiške, kuris šių metų sausio 28 d. buvo perskaitytas viso-se Lenkijos bažnyčiose. Štai ano-laško žodžiai, mūsų dvasiai skanė-bą tikrai neprastai:

„Ar žmonijos šūkniuose, iškri-kus lenkų popiežiumi, ir viso pa-saulio džiaugsmu, reikiškame po-piežiu iš Lenkijos, ir kurį krypta-akys, pilnos pasitikėjimo, — ar šia negirdime aidą popiežiaus Inocen-to XI žodį: „Sinau, gelbėk krikščio-niją? Mums atrodo, kad girdime visą žmonių žėimą, tarant mūsų Broliui Petro sote: „Gelbėk krikščio-niją, gelbėk žmonių tikėjimą“ Dievą, gelbėk pasaulio taiką, gelbėk žmoniškąją kultūrą, įkvėpk mums naujo tikėjimo, atverk langus į pa-saulį, ištiesk rankas žmonėms, pa-duok mums ranką ir būk brolis bei-tėvas! Tuo būdu regime, kaip pilde-si pranašiški poeto Julijaus Slovackio žodžiai: „Sutručiu viduje Die-vas suskambins milžinišku varpu: tai popiežius slavas žengia į sostą... Yra reikalinga galybė, kuri apreiktų pasauliui ilganytoją: ir štai, ateina popiežius slavas, tautų brolis“ (28).

Šie Lenkijos episkopato žodžiai, mums stebina ir sykiu gąsdina. Nes juose tešėtis dabartinės lūkesčiai — stiprinti tikėjimą, gelbėti taiką, ar-tėti prie žmonių — susipina su ro-mantinėmis svajonėmis, turinčiomis eschatologinio pobūdžio ir todėl ga-limoms įvykdyti vieno tik Dievo galybe. Reginti gi šia galybę popie-žiaus lenkiškumas, religinis džiaug-mas virsta tautiniu triumfu, kuris

(Nukelta į 3 pusl.)

Palėvenės bažnyčia, Kupiškio vals., Panevėžio apskr. 1978 m.

(Š. Br. Kvildos archyvo)

(Atkelta iš 2 psl.).

užot pasaulį patraukę, gali ji tik atstumi ir savaime virsti lenkų liksio priešinys. Mesianizmo idejoje religijos — tautos dialektika tampa tikru šurpuliu, kadangi religinis tautos entuziazmas pradeda eiti šunkeliais, užgoždamas sava tautybę kitų tautų savybes ir tenses. Nepamirškime, kad Lenkijoje religijai yra skriaudžiami ne tik lietuviai, bet ir netoli pusės milijono ukrainiečių unitų, kurie ligi pat pastarųjų metų neturėjo nei savos hierarchijos, nei savų bažnyčių, nei savo kunigų prieaugliaus. Lotyniškoji lenkų hierarchija jais visiškai nesirūpino; priešingai, kur tik galėdama, slėgė ir jų padėti sunkino, nors jie yra tokie pat katalikai, kaip ir lenkai, tik ne lenkų tautybės ir ne lotyniškojo rito. Kalbėti tad apie moralinį lenkų tautos atgimimą ir tuo jos pasirodymą dvasiškai vadovauti žmonijai, tampant šiosios gelbėtoja, yra daugiau, negu nematyti tikrojo lenkų tautos religinio pobūdžio; tai reiškia būti tie sioj aklam šio pobūdžio atžvilgiu.

8. Religijos virmas priemonė tautybei

Negalima betgi pražiūrėti ir antrosios pusės: religijos užgožėjimas tautybe prasiveržia ne tik triumfo, bet ir nelaimės metu. Tai mūsų atvejis. Nuolatinė grėsmė mūsų tautai yra jos nutautinimas ar nutautėjimas. Su juo kovoti, yra pašaukta bei įpareigota mūsų tautinė sąmonė, kuri išvystyti yra pirmiausia lietuviškasis uždavinys. Bet štai, tikrovėje mes visą laiką kovai su mūsų silpnybe šaukiamės religijos ir net ant jos pečių krauname lietuviškosios tautos išlikimo naštą. Keturioliktąjį šimtmečio pabaigoje lotyniškas krikštas sulaukė Lietuvos rusėjimą: "Statant pylimą prieš stačiatikybę, tuo pačiu vėliau buvo sulaukiamas rusėjimas". (29) Užtat tas pats lotyniškas krikštas: "atidaryti vartus lenkų kultūrai". (t.p.), nemažiau sužalojusiai mūsų lietuviškumą — kaip tik bažnytinėmis priemonėmis. Tas pat buvo ir vysk. M. Valančiaus laikais, kai rusinimo bangai sulaukyti buvo šaukiamasi ne tautinės sąmonės, o katalikybės. Tas pat yra ir dabar komunizmo kovoje su religija. Šia prasme yra ypač būdingas V. Vardžio teiginys: "Atsakyti katalikybės ir jos teisių Lietuvoje reikia ne tik silpninti tikėjimą, bet taip pat pakirsti lietuvių tautos savitumą". (30) Bažnyčia esanti prieštara ne tik santykiui su Dievu, bet ir santykiui su tauta. Būti kataliku dabartinėje Lietuvoje reiškia būti lietuviu. Štai kodėl V. Vardys ir nurodo, kad "katalikybės ir tautiško konvergencija Lietuvoje tesis ilgą, Maskvai per ilgą laiką" (t.p.). Niekur betgi krikščionybės visuotinumas nėra tiek aprašomas, kaip ten, kur religija padaroma priemonė tautiškumui išlaikyti. Anksčiau prikašiojome lenkams jų tautybės suliejimą su religija: kas nėra lenkas, tas nėra katalikas. Dabar regime, kad elgiamės lyg ir priešingai: kas nėra katalikas, tas nėra lietuvis. Suliejimas tautai lieka toks pat, ir jo pasekmės yra taip pat tokios pačios.

Nuosabiausia betgi, kad religijos palenkimas tautybei vis labiau prasiveržia alkštėn ir mūsų tremtyje. Tremtis tautai yra praeiksmas tik tik tada, kai tautinė tremtinių sąmonė yra likusi neišaugta. Stiprios bet giles tautinės sąmonės tremtiniai nemutauteja, ypač tada, kai niekas jų nespaužia ir nepersekioja. Jei tad šiandien mes baiminamės dūšią svetur kaip lietuviai, tai tik todėl, kad esame netiškaus kaip lietuviai. Betgi užot savo lietuviškąją sąmonę ugde kultūros priemonėmis, vis labiau imame šauktis religijos. Tautinės parašijos turėdamos teikti "nemenkos paramos tautinės sąmonės ugdymui emigracijoje". (31) Tautinių parašių aprūpinimas lietuviams kunigais sudarą pagrindą, kuriuo mūsų hierarchija kreipiasi į jaunimą, kad šis rinktų kunigikajį pašaukimą. Religiniai mūsų ordina bevelk šitai yra atsidėję tautinei veiklai (laikraščiai, knygos, susirinkimai...). Ka-

Imbrado bažnyčia Zarasų apskr. 1979 m.

(Iš Br. Kvildos archyvo)

talikiškųjų organizacijų svarbiausias principas dabar yra pasidaryti lietuviškumas. Tai pavyzdžiai, mums visiems gerai žinomi. Tačiau jų prasmė daugeliui neiški, kadangi atrodo esanti savaime suprantama. Iš tikro gi ji yra kaip tik atvirkštinė krikščionybės prasmė. Religija yra tikslas savyje ir todėl aukščiausia vertybė. Ji niekad ir niekur negali būti pajungta kam nors ir tuo būdu paversta priemone. Kas tad skelbia bei vykdo krikščionybę kaip tautybės išlikimo būdą, tas nesuvokia krikščionybės esmės. Dievas tampa žmogumi, ir krikščionybė įsikūnija tautinėje kultūroje žmogiskumui pašvesti, vadinasi, ji iš naujo su Dievu sujungti, o ne žemiškajam jo pavidalui saugoti bei išlaikyti. Krikščioniškasis pragmatizmas yra toks pat niekingas, kaip ir krikščioniškasis mesianizmas. Tiek tautos triumfas, tiek jos nelaimė jaukia sampratą bei pergyvenimus. Tokių tarpinių

metu vertybės dažnai susikeičia vietomis ir suardo visą dvasinę žmogaus sąrangą. Atsiranda maišatis — tokia, rodos, savaime suprantama, jog net nedrasu ją pavadinti maišatimi. Religijos ir tautos dialektika todėl ir mėgina aštrinti mūsų žvilgį į šias dvi žmogiskos būvio pagrindines plotmes. Nes šios dialektikos nereginti, lengva prarasti saiką, vertinant religijos ir tautos santykį istorijos eigoje konkrečiu atveju. Lengva taip pat regeti nuopelną, kur turėtų būti regima iškraipyma. Lengva girtis tuo, kuo turėtų būti gėdijamasi. Savo veikale "Katedra" (Vilnius 1978) J. Marcinkevičius sakydina katedrą stačią, bet jos nepastatęs Lauryną Stučkai: ".....Aš įsiekiojau Idėjos savo katedrai. Maniau, Kad pagaliau ją suradau: Tėvynė! Bet argi jie Tėvynė — šitie žmonės? Na, žinoma, ir jie... visokių reikia.

Bet kurgi tie, kurie iškeit galėtų Ir Lietuvos, ir Katedros idėją? Iškeit, o nesupurtinti. Suprantat?" (p. 348).

"Lietuva" ir "Katedra" arba tauta ir religija — štai du prasmės, kuriems suprasti, ne purvinti, poetas įleiko žmonių. Nes istorijoje ir šie simboliai, ir šios tikrovės yra buvę labai dažnai supurtinti. Tauta yra purvinusi religiją, ir religija yra purvinusi tautą. Šių pradų dialektika yra nuožni. Užtat ir religija žmonių, kurie suprastų jų priešinys ir iš šios priešinys kylančiųjų santykių. "Yra tokių žmonių" (p. 349), sako poetas. Bet kur jie? Poetas jų nereg, tad leidžia "Katedros" statytojui klypti "po savo kryžiumi" (p. 350); klypti todėl, kad "Lietuvos" ir "Katedros" jungtį nešti yra nepaprastai sunku. Išrasyti šia svarstyta dialektiką yra tiesiog antžmogiskasis uždavinys. Ir vis dėlto mes galime gyventi bei veikti tik aną mazgą atmežę; atmežę tuo, kad suvokiame, jog kiekviena jo virvelė užgoži kitą, šiąją nustelbdama, iškreipdama ir net pražudydama. — Nurodyti į šį pavojų ir iš jo kylančias kasdienos sunkenybes ir buvo šios paskaitos uždavinys.

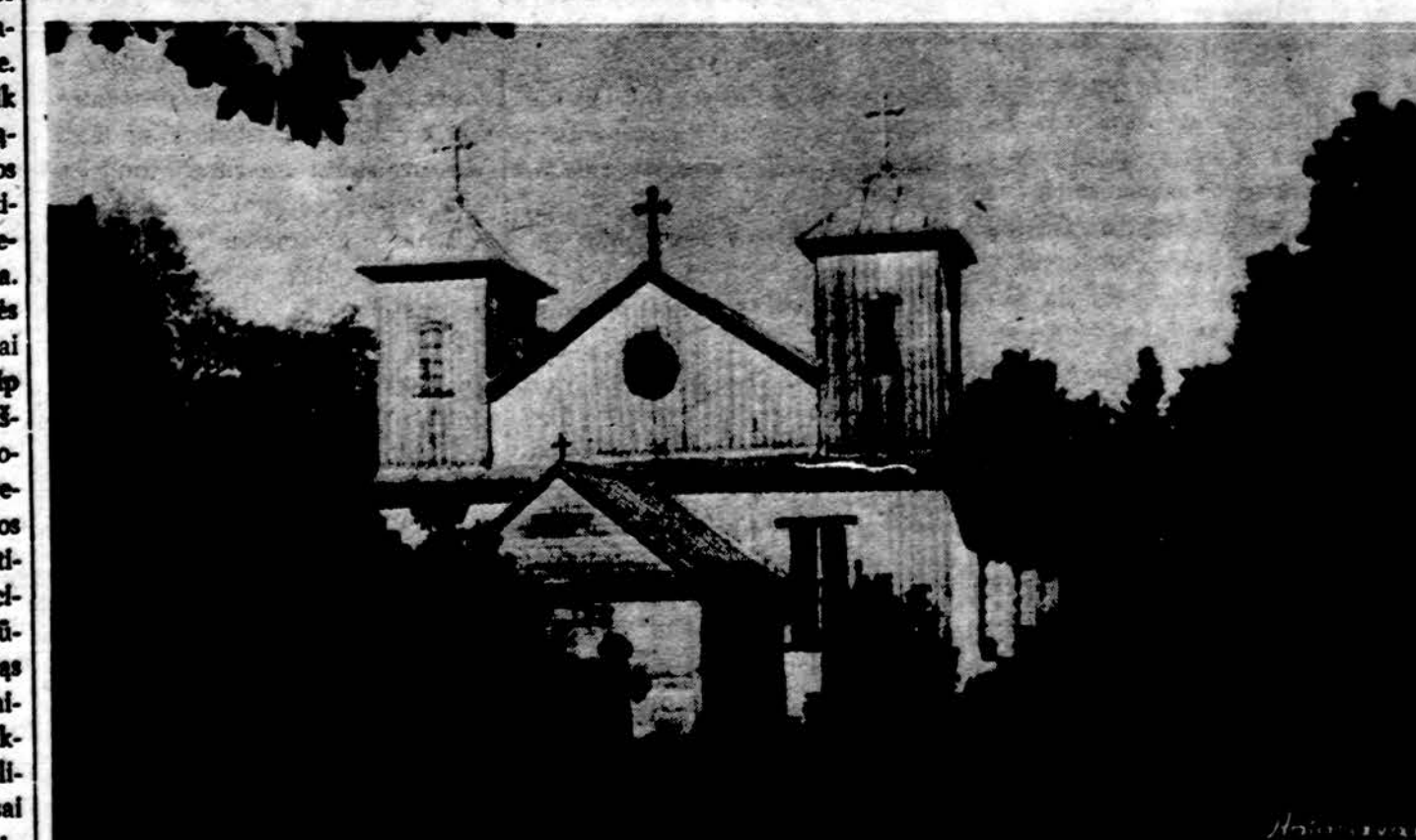
(Pabaiga) ISNAIOS

17. Cit. Rudolf Hernegger, Macht ohne Auftrag. Die Entstehung der Staats- und Volkskirche, Freiburg/Br. 1963, p. 374.
18. Zenonas Ivinskis, Lietuvos istorija, Roma 1978, t. I, p. 291-92.
19. Zenonas Ivinskis, op. cit. p. 288.
20. Pig. Rudolf Lange, op. cit. p. 201-210.
21. Rudolf Hernegger, op. cit. p. 341.
22. Zenonas Ivinskis, op. cit. p. 280.
23. Pig. Zenonas Ivinskis, op. cit. p. 229, 287, 292.
24. Jean Daniélou, op. cit. p. 40.
25. Jean Daniélou, Vom Heil der Völker, p. 114.
26. Pig. Kievo metropolito Ilariono panegiriką (ca 1050 m.) kunigaikščiai Vladimirai: Ludolf Mueller, Des Metropoliten Ilarion Lobrede auf Vladimir den Heiligen, Wiesbaden 1962 (tekstas originalo kalba ir paaiškinimai).
27. Pig. Bronislavas Chlebovskis, Lenkų literatūra 1795-1905, Kaunas 1926, p. 215, 151.
28. Cit. La documentation catholique, 1979, nr. 4 (vas. 5 d.), p. 115.
29. Pig. Zenonas Ivinskis, op. cit. 291-92.
30. Pig. Vytautas Vardys, op. cit. p. 362-63.
31. Vaclovas Čižilas, Tautinės sąmonės ugdymas ir išlikymas emigracijoje, "Aidai" 1950, nr. 10, p. 457.

Pagaliau Balio Sruogos „Kazimieras Sapiega“

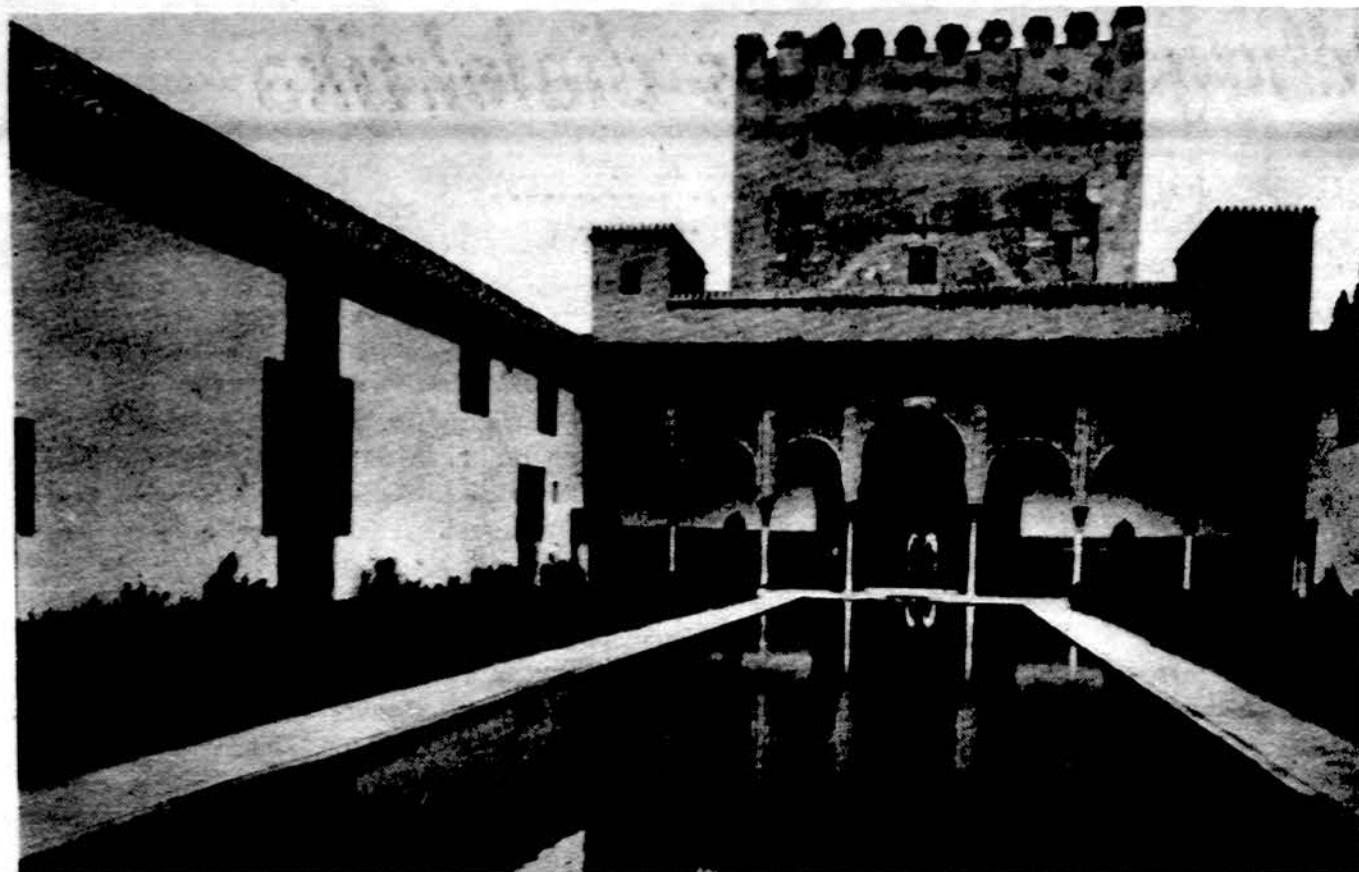
Ne kartą esame stebėjusi situacija, kad garsioji Kristijono Donelaičio poema, su kuria dabar pasaulyje didžiuojamės, buvo pirmą kartą atspausdinta, tik praėjus 38 metams nuo autoriaus mirties. Bet dar labiau reikia stebėtis, jog ir šiais laikais Balio Sruogos monumentalus scenos veiklas "Kazimieras Sapiega" pirmą kartą buvo suvaidintas, irgi tik praslinkus 38 metams nuo jo parašymo. Donelai-

čio "Metų" vėlavimas gal dar galvų, kaip okupaciją yra li būti ir pateisinamas: tada dar neturėjome gilaus švietusomenės klodo, neturėjome savo leidyklų, savo periodikos, neturėjome tikrosios literatūros, neturėjome skaitytojų. Žodžiu, beveik nieko neturėjome. Bet kuo pateisinti Sruogos "Kazimiero Sapiego" atvejį, kada tą visų išvardintų sąlygų jau netrūko. Niekio čia teisingi ir nereikia. Būti tik baimės kaltinimas ir akivaizdus pa-

Antalevos bažnyčia, Vabalninko vals., Biržų apskr., 1977 m.

(Iš Br. Kvildos archyvo)

Vienas iš Alhambros kambarų (XIII-XIV amž.). Granada, Ispanija.

Europos kelionių eskizai

KAZYS BRADŪNAS

ALHAMBROJ

Bendrakeleivei dukrai Elenutei

PICCADILLIS*)

Kiek čia jaunimo! Piccadillis! Švilpia nematoma strėlė — Ir jie čia juokias, verkia, mylis, Kol greit nuvysta kaip gėlė.

Palieka vien tik Piccadillis. Ir jin subėga jau kiti — Vėl jie čia juokias, verkia, mylis. Ir vėl kiti, ir vėl kiti...

*) Piccadilly Circus — Londono aikštė su amūro skulptūra, mėgiama jaunimo susitikimų bei pasimatymų vieta.

VAKARĖJANCIU RHEINU

Goethiška ir heinrichška impresija

Plaukiame ir plaukiame. Kur? Neklauski. Upė plati, vanduo gilus. Ir vakaro viršinių aukso Tavo atodūsiai tylus.

Pavirto į vėsos dvelkimą Nuo tolimų, nuo neapmatomų krantų — Ir lengvas virpulis jau ima Sruventi raitelių baltumą.

TOLEDO

El Greco uždegė tavo Keista, fosforinė ugnia.

Gal jos versmėnų nė nežinai, O tik liepsnosį amžinai.

Ir ašen prikišu pirštus, Kur trykšta liepsnos pro kraštus —

Šalta ugnis, be pelemų — Ją nuogu deimui dalim.

Gal šlamančio fontano lašas, Gal ašaros alčių nuvislės... Ir saulė tą lašelį nešas Padovanoti odaliskui,*)

Kad ji kaip auskarą nešiotų Alhambros rūmų vėjoje... Bet vaikšto po sikantru rasotu Tik tolimų laisvą svaję.

*) Odaliskė — musulmonų haremo nesutuoktinės moters bendrinis vardas.

SENO ISPANO ŠNEKA MALAGOS

Pradėjom katedrą prieš keturis šimtus, Tik baigt neleidom jau "mañana", Užtat jos oostuos nebaiguos Ispanijos dvasia gyvena.

Siek ant Viduržemio krantų, Ir tegu valandos sruvena — Nei rūpestis, anei turtu Neapsisunkinti — "mañana"...

PAMESTAS ZIEDAS

Nuo pirmo žiedas tau nuslydo Į Malagos pajūrio smėlį — Žiedelio to jau neradoi. Be dūšiesio ir be pavydo Mėnės jo akutės gintarėlių, Ir atsišauks vardai, vardai, vardai...

CORDOBA

Paklydo laisvas kolonadų girioj — Į dabartį vargiai ar bešėsi — Apimtai šimtmečiai pavirę Lyg pernokę, didžiuliai vaisiai.

Sustojo laikas, nejudą iš vietos, Ramiai užmigo, Cordoboj prigulęs, Ir šviečia sapnais kaip švietęs Nedyliantis delfio mėnulis.

politrukus lengvai galvos nelenkė.

Apie Sruogos šio veikalo pastatymą buvo ne kartą galvota ir išvijos teatralų. Deja, turbūt jis buvo per didelis, trūkstant čia ir profesionalaus vaidintojų kolektyvo ir daug kitų dalykų, be kurių grandioziniai pastatymai nepasidaro. Lietuvoje šiuo atžvilgiu nieko netrūko. Bet netrūko ir okupacinių kliūčių, kad tik Kazimieras Sapiega neužliptų į sceną.

Tačiau šių metų rudenį Akademiname dramos teatre, Vilniuje, jau įvyko Balio Sruogos "Kazimiero Sapiego" premjera, ir veikalo spektakliai perpildyti publikos. Vietinė spauda palankiai pastatymą vertina, nemažai kreditų skiria režisieriui H. Venčevičiui ir visam aktorių kolektyvui. Tai ilgų pastangų ir daugelio

kliūčių nugalėjimo kūrybinis ir prasmingas rezultatas. Tėnykščiuose simpoziumuose ir recenzijose dar pabrėžiama, kad kiekvienas spektaklis vis gerėja, pasitaikę kluptelėjimai taisomi, žiūrovų spektakliai priimami entuziastingai.

Justinas Marcinkevičius (pats poetas ir dramaturgas) apie Balio Sruogos "Kazimiero Sapiego" pastatymą "Literatūroje ir mene" lapkričio 10 d., be kita ko, sako: — "Aš labai myliu teatrą, tik nemoku apie jį šnekėti, nagrinėti aktorių vaidmenų. Bet šiame spektaklyje svarbiausia ir labiausiai jaudina visuma, ta dvasia, mintis, kuri pulsuoja scenoje. Čia randu daug nūdienos, aktualumo. Tai ne kostiuminis spektaklis, nors dailininkės sukurti kostiumai ir istoriškai teisingi, ir meniškai.

Yra lotyniška patarlė: habent sua fata libelli. Galime pasakyti, kad ne tik knygos, bet ir dramos turi savo likimą. Beveik 40 metų "Kazimieras Sapiega" laukė premjeros. Aš jau ne viena proga kartojau, kad mūsų teatro pareiga — įsisavinti Balio Sruogos d'amaturginį palikimą. Kiekvienas jo veikalo pasirodymas scenoje — didelis lietuvių kultūros įvykis, skatinantis atviromis akimis pažvelgti į savo istoriją, žmonių likimus tos istorijos tėkmėje. Todėl ir norisi sveikinti mūsų Akademinį su "Kazimieru Sapiega", todėl ir norisi juo džiaugtis. (...) Net nedrįstu sakyti, kas šiame spektaklyje pagrindinis veikėjas. Visi personažai taip susiję vienas su kitu, visus juos veikia tas fermentas — Kazimieras Sapiega, kursto jų aistras ir verčia apsispręsti dėl pagrindinio klausimo — tautos likimo".

Žvilgsnis į naująją tapybą

DALIA KOLBAITE

Šių metų vasarą Chicago Meno institutas surengė parodą, kuri savo mastu apėmė kelias kryptis, randamas šių dienų dailėje. Šis faktas dvejopai pažymėtinas: pirma, paroda nepateikė žiūrovui bendro vaizdo to, kas svarbu ir nauja šiandien taip palčiai išsišakojusioje dailėje; antra, ji atskleidė vaizdą kelių pakraipų, kurios visais atžvilgiais yra tiek užmoju, tiek atlikimu ryškiai radikalios. Nors spauda daugiausia apie parodą rašė neigiamai, svarbu žinoti, kad iš 15 dalyvavusių, dešimt buvo premijuoti (premių vertė — 10,000 dol.). Jie yra išstatę tiek JAV, tiek Europoje savo kūriniai ir yra gerai pažįstami meno žinovams. Juos visus riša kūriniai, padiktuoti aiškių sąvokų (concepts), bei atsisakymo „ką nors atvaizduoti“ (non - illusionistic art). Juos domina erdvė — fizinė ar vaizdinė — bei jos supratimas tapyboje ar labai jau rafinuosiose 3-jų dimensijų struktūrose. Jie taip pat pripažįsta „erdvę“ sąvokų žaisme (conceptual associations). Tik su viena išimtimi (dail. F. Stella), jieškomias yra „puristinės“ ir suprasintos vaizdinės išraiškos.

Parodos gilesnę reikšmę nusiviečia kataloge pristatytos citatos — viena iš futuristų raštų, antra iš žinomo prancūzų rašytojo Robbe - Grillet pasisakymų. Pirmieji teigia, jog pramatą tapybos ir skulptūros galą (G. Se- verini, 1913 m.). Šios meno formos, nors ir dalinai naujos, varžo kūrybinę laisvę ir savy turi jų pačių ateitį: muziejus, kolekcionierius, galerijas, visus, pasinerusius praecit. Vieton to platinė kūryba turi gyventi atvirame ore bei prapti prie architektūrinio struktūrų. O Futurist Painting: Technical Manifesto 1910 m. teigia jog paveikslų „darymas“ ligi šiol buvo vaikiškai tradicionalus. Dailininkai mums rodė „daiktus“ ir žmones, prieš juos sustojusius. Nuo dabar žiūrovas pastatytas į kūrinio centrą. Futuristų darbai šiandien ne nauji, bet jų raštai skamba naujai.

Robbe - Grillet radikalai pasisako (1950-60 m. raštuose) už „naująją realizmą“. Nors jo mintys daugiausia tinka literatūrai, bet ir dailininkai daug ką pasisavino. Žmogus ligi šiol galvojo, kad jis kontroliuoja aplinką ir suteikia jai prasmę. Bet tai yra tik iliuzinis tikrovės supratimas. Pasaulio esmė lieka jo būvime (presence). Patirinė tikrovė jiems išsėmia visą būti. Nebėra bet kokios metafizinės transcendencijos.

Parodos dailininkai priėmė šią „naujo realizmo“ sąvoką ir įvairiais būdais įgyvendino ją savo darbuose. Kadangi nėra nieko tikrovės paslėpto ar atidengtinio, kūrėjas tiesiogiai ima į rankas „tikrovę“ ir ją tiesiogiai pristato. F. Stella teigia, kad tai, ką požiūriai pagauna, sudaro jo kūrinį. Neįmanoma toliau kūrinių formato, spalvų harmonijos ar disharmonijos, bei dažo aplikacijos. R. Ryman teigia, jog „tai, kas sudaro kūrinį, yra tai, ką žmonės mato“. Yra duodama autonomija tapybai kaip tapybai. Jis labiausiai sustoja prie paties dažymo proceso; žiūrėdamas į jo visai baltas drobes, matai dažo aplikaciją. Gimsta naujas žodis: daiktiskumas (objectness). S. Le Witt domisi erdve: tikrąja fizine (išdažo visą kambarį) ir iliuzine, sudaryta dažo bei vaizdinių konfigūracijų. F. Sandback, kuris erdvę dalina tiesiogiai (virvėm nuo lubų ligi grindų), byloja apie tikros erdvės „tikrumą“, be vaizdinių elementų (illusionistic references). B. Nauman „skulptūra“ — apvalios formos struk-

tūra su 39 pėdų diametru — teikia progos pasivaikščioti aplink ir įeiti į „vidų“. Jam įdomu apšvesti vidaus — išorės besikeičiančias konfigūracijas.

Kiti dalyvaujantieji dailininkai skiriasi nuo šių tuo, kad jie radikalai įieško alternatyvų net su tradicinės tapybos bei skulptūros užuominom. Jie domisi daugiau supratimu bei skleidimu vaizdinės komunikacijos sąvokų. Pavyzdžiui, L. Weiner ir R. Barry laiko žodį (žodinę kūrybą) irgi „tapyba“. Weiner paveikslas — skulptūra susidaro iš sienos, kurioj atspausdinti žodžiai: „Daugel spalvotų daiktų, sudėti vienas šalia kito, padaro gilę daugelio spalvotų daiktų“. Tai, kas yra, yra. Tuo suprantama taip pat sąvokos galia, kuri verčia vaizduoti šiuos objektus ir tuo būdu juos „sukurti“. Stella sutapatino kūrinį su daiktu, o Weinerio žodinė kūryba (sienos dydžio) išlaisvina kūrybos „objektą“ iš žiūrovo sąmonės, nepriklausant jokiai „paveikslui“. Tuo būdu žodis tampa beribis. „Tikroji“ erdvė čia virsta ištisu kultūrinio kontekstu. Toliau R. Barry žodžius išdėsto sienos plotmėje be jungiklių, be jungiančių vaizdinių elementų. Izoliuoti žodžiai įgauna „grynumą“, neprastą prasmę, galią. Tik kiekvienas žiūrovas atneša „ribas“ šiam menui su savim. O K. K. K. ant drobių išdažo datą, pvz. astronautų skridimo. Vieton erdvės, kaip tokios, jis teigia laiko svarbą, kuri rišasi su fizine erdve. Laikas, kaip erdvė, yra beribis ir nespecifiškas, kol nepaliciamas žmogaus proto. Arba — kasdien jis siunčia dviem žmonėm po atvirutę su užspausčiu įrašu „aš atsikėliu“ ir pažymi atsikėlimo laiką. Čia stengiasi užgriebti vyksmą, kuris pagauna laiką tęstinume bei paskirame momente. Tolstojus yra pasakęs: po 81 metų tuo pačiu save laikau, koks buvau 6 metų. Tad dailininkas teigia, jog tik žmonėms yra beribė, kad savasis „aš“ nesikeičia. D. Graham parodoj sukūrė kambarį, perskirtą stikline siena, su veidrodžiu vienos sienos vietoj. I-

On Kawara

Iš „Šios dienos“ serijų (aliejus)

Michael Heizer

Indrėnaitis raudonis, Nr. 1 (aliejus)

eidamas vidun, žiūrovas tampa dalimi šio kūrinio, save mato ir yra matomas bei reaguoja į erdvę. Dailininkas teigia, kad jėgus pergyvenimas tampa psichologine — socialine relaybe. Gal labiausiai pabrėžtinis šių sąvokių kūrinis autorius yra A. Asher, kurio kūryba susidaro iš perkėlimo priešais Chicago Meno instituto stovėjusios G. Washingtono skulptūros ir paties muziejaus vidų. Ją dailininkas čia pastatydino su kitais 18 šimt. kūriniais. Autorius teigia, kad tuo įrodė svarbą to, ką pastebim ir nepastebim (sense of vision) įvairiuose fiziniuose, gamtiniuose ir seiškinuose. Kai kas nors yra perkelta, pakeista, apversta ar restruktūruota tam tikrame duotame kontekste, „gilesnė“ prasmė tampa apčiuopiama. Kiti dai-

lininkai, kaip A. Martin, taip pat teikia svarbos sąvokai virš vaizdinių elementų.

Baigiant verta pabrėžti tokius punktus. Pirmia, sudaiktinimas kūrinio pagal Robbe - Grillet „chosiste“ būdą tik pratęsia Descartes pažinimo metodikos priemimą: aš čia, o objektas stovi už manęs. Tuo tarpu žinome, kad pažinimo akimirkoj subjektas ir objektas tampa vienu. Tuo pačiu ryšiai, kurie saisto su tikrove „už manęs“, yra tikri, kaip pati toji tikrovė, bei turi savo prasmę.

Antra, einant link sąvokos, atmetus, sumenkinus vaizdines apraiškas (kompoziciją, spalvą ir t.t.), einama blogiausiu atveju, link kažkokio scientizmo, o geriausiu atveju — prie sąmonės praplėtos: naujų vaizdavimo bei patyrimo būdų. Bet ta praplėta,

jei ji lieka tik pažinimo fizinę plotmę (dydžio, erdvės, psichofizinių realybių apčiuopimo), nedaug ką reiškia. Retai randame (kaip pas A. Martin) artinimąsi prie filosofinių būties — nebūties sąvokų.

Aplamai paėmus, šiom kryptim dailininkų vertė teikia pats naujumas: kitoks priėjimas prie jau žinomos vaizdinės problematikos, atmetant kas per daug jau matytą. Tame vaizdinė sąmonė dar gyva. Gaila tačiau, kad žmogaus esminės kūrybinės išraiškos tampa užgožtos kūrėjų, kurie būna proto galių savivaldos link nuo giliausios kūrybinės intuicijos. Ji viena savo esmėje pajėgia pažaboti vaizdinį elementą, tikrai naujai suteikdama jam gilesnes šaknis.

Chicago stygininkų koncertas Jaunimo centre

Yra dvi galimybės reaguoti į šitokią įvykį (koncertą Jaunimo centre, Chicagoje, lapkričio 18 d.) — visai nieko nerašyti, leidžiant publikai pasidaryti reikiamą įspūdį, arba, atsisakius rimtos muzikinės kritikos, pasidalinti įspūdžiais kaip eiliniam koncerto lankytojui. Aš pasirinkau antrąją galimybę, iš pagarbos kitiems anksčiau mano recenzuoties menininkams, kad nesigau-

tų atvirkščias situacijos pavaizdavimas — geras menininkas pakritikuojamas, taikydami jiems aukščiausius standartus, o kas ne kaip išėina, tai paliekam kronikinui apibardstyti gražybiškais komplimentais.

Besiklausant pirmosios koncerto dalies — Mozart, Haydn, Bach, Schubert — negalėjau atsikratyti minties: neįaugi nėra šioje grupėje vieno atsakingo asmens, turinčio pagarbos šiems paminėtiems kompozitoriams, kuris per repetitijas būtų pasakęs — gana, mielieji, mūsų orkestre yra žmonių, kurie nesugebės techniškai išgroti šių kūrinių, nežiūrint kiek mes repetuosime. Tada man atėjo nauja mintis — o gal čia bandoma su Bachu kas nors originalaus padaryti, kaip Swing- le Singers padarė: jazd - up Bach. Dovanokite, jei aš neiškęsiu nepanaudojęs šiuo atveju frazės Bach à la chat amoureuse. Šis neįprastai smuikė skambantis efektas išgaunamas, naudojant tingų portamento (slidinėjimą nuo vieno tono iki kito), padidint jį kelių, arti vienas kito esančių, tonų trinties. Praktiškai šis efektas labai naudingas, rašant iliustratyvinę muziką. Be to, ji galima užtikti modernioje muzikoje, kur iliustruojama ne tik garsai, bet ir dvasinis siaubo kupinas stovis, kaip Pendereckio kūrinys „Hiroshima“. Ar jis Bacho kūrybai tinka, tai kitas klausimas.

Pirmiausia dėl paties šios grupės pavadinimo — Chicago Lietuvos styginis ansamblis. Ar tikslu vadinti „Chicago Lietuvos“, kai beveik pusė dalyvių ne lietuviai — net amerikiečių muzikų unijai priklausantys žmonės, kurie turi labai garsiai visą laiką groti, kad užtūtuotų lietuvių ne tona grojamas gaidas. Ar netiksliau būtų pasikviesti visus unijistus į orkestrą ir tada atlikti kad ir tą patį Bacho koncertą su tokio masto lietuvių smuikininkais, kaip ir neseniai Chicagoje

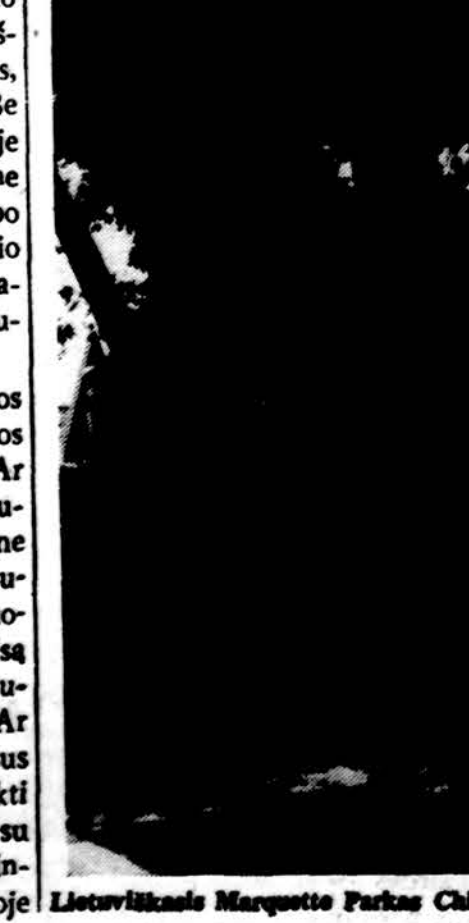
koncertavusia Elena Kuprevičiūte? Be to, sakykite, iš kur galimas ansamblis arba darnus kartu grojimas, kai vadovas ir abu solistai kūrinio eigoje muša į takta koją, tik visai skirtingais taktiniais.

Antroje koncerto dalyje situacija truputį pagerėjo, kai buvo grojami techniški lengvesni dalykai, liečiant patį orkestrą. Bet čia atsirado nauja problema — orkestro vadovas. Kai buvo bandoma sulėtinti ar pagreitinti tempą, šmaikščiuose Brahms ar Strausso kūrinuose, tai orkestro vadovas su savo mostais pataikydavo ne į gaidas, bet į pauzes.

Aš manau praktiškiausias patarimas šiai grupei būtų, turint minty ateities veiklą, apsiriboti čia bandoma su Bachu kas nors originalaus padaryti, kaip Swing- le Singers padarė: jazd - up Bach. Dovanokite, jei aš neiškęsiu nepanaudojęs šiuo atveju frazės Bach à la chat amoureuse. Šis neįprastai smuikė skambantis efektas išgaunamas, naudojant tingų portamento (slidinėjimą nuo vieno tono iki kito), padidint jį kelių, arti vienas kito esančių, tonų trinties. Praktiškai šis efektas labai naudingas, rašant iliustratyvinę muziką. Be to, ji galima užtikti modernioje muzikoje, kur iliustruojama ne tik garsai, bet ir dvasinis siaubo kupinas stovis, kaip Pendereckio kūrinys „Hiroshima“. Ar jis Bacho kūrybai tinka, tai kitas klausimas.

manau, publikos reakcija turėtų būti truputį kitokia.

Buvo koncerte vokalinė dalis.

Lietuviškasis Marquette Parkas Chicagoje

Nuotr. Lino Molinas

Nauji leidiniai

● AIDAI, 1979 m. spalio mėn., Nr. 8. Mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Girnius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Literatūros, apžvalgų ir techninių redaktorių — dr. Leonardas Andriekus, O.F.M. Žurnalą leidžia Lietuviai pranciškonai. Administruoja B. Ramanauskas, O.F.M., 361 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. „Aidų“ metinė prenumerata — 15 dol.

Naujas žurnalo numeris pradedamas Aleksandro Platerio straipsniu „Žmogus ir visuomenė“, idomiai paliečiančiu ir praities ir dabarties aktualias abiejų situacijas bei santykius. Poezijos puslapis paskirtas Domiceles Demie Jonaitienės eilėraščiams. Autorė ligi šiol buvo daugiau regima kaip lietuvių poezijos vertėja anglų kalbon. Dabar štai ir jos pačios eilėraščiai.

Ypač pabrėžtinis Viktoro Vizgirdos raštas „Lietuvių dailės vingiai dabarties Lietuvoje“. Tai puiki informacija apie visus reikšmingesnius mūsų dailininkus (ir vyresnius, ir pačius jauniausius), šiuo metu begyvenančius ir kūrybingai besireikšmėjančius Lietuvoje. Kondensuotais jų kūrybos aptarimais V. Vizgirda labai taikliai charakterizuoja kiekvieną, visu straipsniui sudarydamas pakankamai ryškų bendrąjį lietuviškosios dailės vaizdą tiek turinine, tiek formine bei įvairių poslinkių prasme. Visas šis „Aidų“ numeris yra gausiai iliustruotas straipsnyje minimų dailininkų darbais, ir jie akivaizdžiai skaitytojui atskleidžia to ar kito pristatyto dailininko būdingąjį veidą.

Dar netolimą istorinę praeitį užgriebia kun. dr. Viktoro Pavalkio straipsnis „Vatikano misija pokarinėje Vokietijoje“. Proza šį kartą atstovauja Aloyzo Barono gana miniatiūrinė, bet milžiniško svorio problema ir savo rėmus talpinanti apybraiža „Prie slenksčio“. Lietuviškąjį Donizetti operos „Lucia di Lammermoor“ pastatymą aptaria Algis Šimkus.

„Iš minties ir gyvenimo“ apžvalginuose puslapiuose: Sovietinė periodika rusinimo tarnyboje; 26-toji Europos Lietuviškųjų studijų savaitė; 13-toji JAV ir Kanados Mokytojų studijų savaitė; Juozas Tarvydas - Zagaras; JAV LB 9-tosios tarybos rinkimai ir plati kultūrinio gyvenimo kronika. Recenzuojamos šios knygos: Jurgio Jankaus „Anapus rytojaus“ (Vytautas Dyvas) ir Stasio Santvaro „Rubajatai“ (A. Tyruolis).

manau, publikos reakcija turėtų būti truputį kitokia.

Buvo koncerte vokalinė dalis.

Ivaskai Nobelio premijų įteikimo išskilmės

Siemetinės Nobelio premijos bus įteiktos gruodžio 10 d. Stockholm, Švedijoje. Jas įteiks Švedijos karalius Karolis XVI Gustavas. Jis taipgi bus šeimininkas po to įvykstančio baliaus, kuriame dalyvaus 850 kviestinių svečių. Mums įdomu tai, kad visose šiose išskilmėse yra pakviestas su ponis dalyvauti ir nuoširdus lietuvių bičiulis, estas prof. dr. Ivar Ivask, Oklahomos universiteto profesorius ir šio universiteto leidžiamas tarptautinio žurnalo „World Literature Today“ redaktorius. Pasaulinio forumo jis ne kartą yra plačiai kalbėjęs ir rašęs apie lietuvių ir apilamai apie baltų literatūras. Ponia Astrid Ivask yra latvė, poetė, rašo eilėraščius latviškai ir profesoriuja taipgi Oklahomos universitete. Ivaskai jau apščiui metų yra užmezgę literatūrinis ryšius su šiuo metų Nobelio laureatu graikų poetu O. Elyčiu.

Šiaip jau kasdieninei spaudai siemetis Nobelio literatūros premijos laureatas Odysseus Elytis buvo mažiau žinomas. Tačiau pasaulinio kultūros bei literatūros leidinio po pavardę jau seniai nėra naujiena. Tas pats Ivaro Ivasko redaguojamas žurnalas, anksčiau dar tebesivadinęs „Books Abroad“, visą 1975 metų rudens numerį buvo paskyręs Elyčio kūrybai.

„Draugo“ kultūrinio priedo puslapiuose trumpą informaciją ir vieno Elyčio eilėraščio vertimą spausdinome praėjusią savaitę. Artimoje ateityje dar spausdinsime Eglės Juodvalkės straipsnį apie Elyčio kūrybą ir jos pačios graikų kalbos išverstų laureato eilėraščių.

Anksčiau man teko proga susipažinti su pora šiame koncerte atliktų Juozo Stroliaus dainų, naudojantis J. Mikuckio ir K. Bradno tekstais. Jų romantiškai impresionistinis stilius sukūrė nuosirdžią, tekstuose atsispindintą tėvynės ilgesio kupiną nuotaiką. Iš šio koncerto sunku buvo susidaryti apie šias ir kitas dainas kokią nors nuomonę. Negalima per daug kaltinti solistės, jei vietomis ne tona dainavo: bent turėtų būti absoliuti klaida, jei tegalėtų tik beviltingai save klausyti: kuris instrumentas iš tikro groja tą teisingą toną? Be to, ar dėl slogos ar kitokios priežasties jai buvo sunku atrasti tinkamą balso pastatymą (vocal placement) dainuojamose dainose. Išdava: kiekvienas tonas ar jis būtų žemas, ar aukštas, vidurinio registro, sudarė sunkiai nugalimą klūtį, tačiau, turėjama daug sceninės patirties, solistė nepasimetė, bet mokytojų nuosirdžiai pasidalinti savo problemomis su publika.

Darius Lapinskas